
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΔΙΜΗΝΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

«Η ΗΘΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ»
(30 ΜΑΡΤΙΟΥ - 18 ΜΑΪΟΥ 1992)

Ο επιτυχημένος θεσμός του Εβδομαδιαίου Δίμηνου Σεμιναρίου Φιλοσοφίας (ΕΔΙ-ΣΕΦ), που διοργανώνει η Διεθνής Εταιρεία Ελληνικής Φιλοσοφίας, συνεχίστηκε και το 1992, όπως πάντα στους ιστορικούς και μαγευτικούς αρχαιολογικούς υπαίθριους χώρους της Πνύκας και της Ακαδημίας Πλάτωνος. Στη διοργάνωση του Σεμιναρίου συνεργάστηκαν το Μεταπτυχιακό Σεμινάριο Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, το οποίο διευθύνει ο Καθηγητής Κωνσταντίνος Βουδούρης, το Υπουργείο Πολιτισμού, ο Δήμος Αθηναίων και το Πρώτο και το Τέταρτο Δημοτικό Διαμέρισμα Αθηνών.

Ίσως θα ήταν σκόπιμο, προς ενημέρωση του αναγνώστη, να αναφερθούμε στη θεματική των τριών προηγούμενων Σεμιναρίων. Η θεματική των εν λόγω Σεμιναρίων ήταν η εξής:

Α' ΕΔΙΣΕΦ: «Έρωτας, Παιδεία και Φιλοσοφία» (1989)

Β' ΕΔΙΣΕΦ: «Η Πολιτική και ο πολιτικός» (1990)

Γ' ΕΔΙΣΕΦ: «Η φιλοσοφία της ελληνικής παιδείας» (1991).

Οι επιστημονικές ανακοινώσεις των Σεμιναρίων αυτών κυκλοφορούν ήδη σε καλαίσθητους τόμους, γεγονός που μαρτυρεί ότι ο θεσμός του εν λόγω Σεμιναρίου, του οποίου η διεξαγωγή παίρνει συνεδριακή μορφή, αποτελεί ταυτόχρονα και ένα ανοιχτό forum επικοινωνίας των νέων φιλοσοφούντων με το κοινό, αλλά και μια πηγή δημιουργίας σημαντικού φιλοσοφικού έργου.

Σκοπός του τέταρτου Σεμιναρίου ήταν η εξέταση της ηθικής φιλοσοφίας των Ελλήνων, με ιδιαίτερη αναφορά στο πρόβλημα των αρετών, από την πρώιμη αρχαϊκή διάνοηση μέχρι σήμερα. Οι εισηγήσεις που έγιναν, θα λέγαμε προκαταβολικά, έδειξαν πως οι ελληνικές αντιλήψεις περί αρετής αφ' ενός παρουσιάζουν μια αξιοθαύμαστη ενότητα και συνέχεια ανά τους αιώνες και αφ' ετέρου συνιστούν πνευματικό κληροδότημα παγκόσμιας αξίας και σημασίας.

Στην πρώτη επίσημη Συνεδρία, η οποία έλαβε χώρα στην Ακαδημία Πλάτωνος, τους συνέδρους καλωσόρισε ο Διευθυντής του Σεμιναρίου καθηγητής κ. Κωνστ. Βουδούρης. Μεταξύ άλλων παρέστησαν ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Πολιτι-

σμού Δρ Παναγιώτης Φωτέας, ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών καθηγητής κ. Πέτρος Γέμτος, οι Πρόεδροι του Α΄ και Δ΄ Δημοτικού Διαμερίσματος κύριοι Ιωάννης Κάκος και Ευάγγελος Βαρσάμης, βουλευτές, καθηγητές ΑΕΙ και άλλα πρόσωπα. Οι κύριοι Φωτέας και Γέμτος προσφώνησαν τους Συνέδρους και κήρυξαν την επίσημη έναρξη του Σεμιναρίου. Κατόπιν ο Διευθυντής αυτού καθηγητής Κωνστ. Βουδούρης μίλησε με θέμα «Η Ελληνική αρετολογία και η ενότητα της Ελληνικής ηθικής διανοήσης». Ο Διευθυντής του Σεμιναρίου υποστήριξε ότι η ηθική φιλοσοφία των Ελλήνων, από τους Προσωκρατικούς μέχρι και σήμερα, παρουσιάζει αδιάσπαστη ενότητα και ομαλή εξέλιξη. Με αναφορές στους Προσωκρατικούς, στον Πλάτωνα, στον Αριστοτέλη, στην Ελληνιστική φιλοσοφία, στη Βυζαντινή φιλοσοφία και σε μεταγενέστερους Έλληνες διαγιοτήτες, έδειξε πως στο θέμα των τεσσάρων θεμελιωδών αρετών (ανδρεία, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, φρόνηση) η ηθική διανοήση των Ελλήνων παραμένει σταθερή. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις απόψεις των φιλοσόφων της Βυζαντινής περιόδου, οι οποίοι, αν και ζουν εντός των νέων προοπτικών που άνοιξε η κοσμοθεωρία του Χριστιανισμού, εν τούτοις διατηρούν σχεδόν αυτούσιες τις προγενέστερες αντιλήψεις περί των τεσσάρων αρετών.

Στη δεύτερη Συνεδρία μίλησε ένας από τους εξέχοντες Έλληνες φιλοσοφούντες της Διασποράς, ο Δρ. Θεόδωρος Σκαλτσάς (Πανεπιστημίου Εδιμβούργου). Θέμα του κ. Σκαλτσά ήταν «Η αρετή ως η αρμονία και η υγεία της ψυχής». Ο ομιλητής προσπάθησε να διασαφήσει τη σωκρατική άποψη περί της ενότητας των αρετών, σε συνάφεια προς το πρόβλημα της ακρασίας και προς το γεγονός ότι ο άνθρωπος παρουσιάζει ενίοτε εσωτερικές συγκρούσεις. Ο κ. Σκαλτσάς προέβαλε την αντίληψη ότι το πρόβλημα του Σωκράτους επιλύεται τελικά δια της πλατωνικής φιλοσοφικής ανθρωπολογίας και συγκεκριμένα διά των πλατωνικών αντιλήψεων περί ψυχής.

Στην τρίτη Συνεδρία μίλησε άλλος ένας Έλληνας επιστήμων της Διασποράς, ο Δρ Σπύρος Παναγιώτου, Καθηγητής της Φιλοσοφίας του Mac Master University (Hamilton-Ontario). Θέμα του ήταν: «Η ενότητα των αρετών» και προσπάθησε να αναλύσει την υφή αυτής της ενότητας, με αφετηρία τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, και αναφορές στη σύγχρονη ηθική διανοήση. Ο κ. Παναγιώτου επεδίωξε να θεμελιώσει την άποψη ότι το δόγμα της ενότητας των αρετών δεν είναι εύκολο να ξεπεραστεί και ότι στην ουσία συγκροτεί το πρόβλημα της ηθικής ακεραιότητας και ολοκλήρωσης του προσώπου, το οποίο δεσπόζει στη διανοήση του Σωκράτους.

Στην τέταρτη Συνεδρία ομιλητής ήταν ο καθηγητής της Ιστορίας της Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Δημήτριος Κούτρας, ο οποίος ανέπτυξε με τρόπο επαγωγό και με αναφορές στα κείμενα την περί αρετής αντίληψη του Αριστοτέλους. Η αριστοτελική αρετολογία, που νοεί την αρετή ως «μεσότητα» και ως «έξιν προαιρετικήν», έχει μεγάλη σπουδαιότητα για την ηθική ζωή των Ελλήνων ακόμη και σήμερα, όπως τόνισε ο κ. Κούτρας, βαθύς γνώστης της φιλοσοφίας του Σταγειρίτη.

Στην πέμπτη Συνεδρία μίλησαν ο Άμισθος Επίκουρος Καθηγητής Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Νικόλαος Πολίτης και ο Λέκτωρ Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών κ. Χρήστος Τερέζης. Ο κ. Πολίτης, αφού ανέλυσε τις αντιλήψεις των βυζαντινών φιλοσόφων και κυρίως των Πατέρων της Εκκλησίας σχετικά με την αρετή, επεσήμανε ότι οι *κατά φύσιν κινήσεις της ψυχής* είναι που συγκροτούν τον ενάρετο ηθικό βίο. Ο κ. Τερέζης ασχολήθηκε με τις αντιλήψεις των Μεταβυζαντινών φιλοσόφων, όπως ο Βικέντιος Δαμωδός και ο Ευγένιος Βούλγαρις, στους οποίους διαφαίνεται μια επίδραση της Ευρωπαϊκής σκέψης και του Διαφωτισμού, χωρίς αυτό να σημαίνει

ότι δε συνεχίζουν την παράδοση των προηγούμενων Ελλήνων διανοητών.

Στην έκτη και τελευταία Συνεδρία μίλησε ένας ακόμη εξέχων Έλληνας της Διασποράς, ο καθηγητής του πανεπιστημίου της South Florida κ. John Anton, καθώς και ο Δρ Απόστολος Πιερρής. Ο καθηγητή κ. Anton εστίασε την προσοχή του στις αντιλήψεις των Στωικών και των Επικουρείων περί αρετής, για να επισημάνει στη συνέχεια ότι ο σύγχρονος αμερικανικός πραγματισμός δεν έχει κατανοήσει το πνεύμα της ελληνικής αρετολογίας. Κατόπιν ο Δρ Απ. Πιερρής εξέθεσε τις νεοπλατωνικές αντιλήψεις σχετικά με την ιεραρχία των αρετών, καθώς και τις αντιλήψεις των πρώιμων βυζαντινών διανοητών.

Χωρίς αμφιβολία, το θέμα με το οποίο ασχολήθηκε το Δ' ΕΔΙΣΕΦ είναι τεράστιο και δεν εξαντλήθηκε με τη διεξαγωγή του εν λόγω Σεμιναρίου, το οποίο όμως υπήρξε μια σημαντική αφετηρία για περαιτέρω έρευνα. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι πολλοί από τους παρόντες εξέφρασαν την ευχή να συνεχιστεί η προβληματική του Σεμιναρίου και την επόμενη χρονιά, ώστε να καταστεί συνείδηση στους νεώτερους φιλοσοφούντες, και ιδίως στους φοιτητές, τόσο η αδιάσπαστη ενότητα όσο και η οικουμενική σπουδαιότητα της ηθικής φιλοσοφίας των Ελλήνων. Επιπλέον, όποιος ασχολείται με την Ελληνική ηθική διάνοηση αναμένει την έκδοση των εισηγήσεων του Δ' ΕΔΙΣΕΦ, η οποία δε θ' αργήσει. Δε μένει λοιπόν παρά να συγχαρούμε τον Πρόεδρο του Σεμιναρίου Καθηγητή κ. Κ. Βουδούρη, καθώς και τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής και Γραμματείας, για την προσπάθεια που κατέβαλαν να διεξαχθεί με απόλυτη επιτυχία το Σεμινάριο σε υπαίθριους αρχαιολογικούς χώρους, γεγονός που αποτελεί από μόνο του σπουδαίο κατόρθωμα.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΙΤΑΡΑΣ
ΑΘΗΝΑ

ΤΡΙΤΟ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ (ΔΕΛΦΟΙ 5-8 ΙΟΥΝΙΟΥ 1992)

Η Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και με την αμέριστη υποστήριξη της Υπουργού Πολιτισμού Καθηγήτριας κυρίας Άννας Ψαρούδα-Μπενάκη διοργάνωσε την τρίτη κατά σειρά συνάντηση των Βαλκανικών Εταιρειών Φιλοσοφίας στο Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών από 5 έως 8 Ιουνίου 1992 με γενικό θέμα: «Η κατάσταση της φιλοσοφίας σήμερα στις Βαλκανικές χώρες». Ειδικότερα στο Συμπόσιο αυτό συζητήθηκαν οι φιλοσοφικές τάσεις και οι κλάδοι της φιλοσοφίας που καλλιεργούνται σήμερα σε κάθε χώρα, οι σχέσεις της φιλοσοφικής κατάστασης της κάθε χώρας με την παράδοσή της και οι σύγχρονες φιλοσοφικές δραστηριότητες των χωρών αυτών με ιδιαίτερη αναφορά στη διδασκαλία της φιλοσοφίας στην εκπαίδευση. Παρά το γεγονός ότι η διοργάνωση του Συμποσίου είχε προγραμματισθεί από την διοίκηση της Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας δύο χρόνια πριν, η πραγματοποίησή του σε μία εποχή όπου υφίσταται σημαντική ένταση στο χώρο των Βαλκανίων απέβη αρκετά λειτουργική και επιτυχής όχι μόνο από φιλοσοφική αλλά και από εθνική και ιστορική άποψη.

Το Συμπόσιο άρχισε με χαιρετισμούς που απηύθυναν εκπρόσωποι των Βαλκανικών Φιλοσοφικών Εταιρειών και του ΥΠΠΟ.